

Perspektif

Savaşın Gölgesinde Türkiye-İran Rekabeti

Ziryan Rojhelati

Kasım 2026

İRAM
İran Araştırmaları Merkezi

Savaşın Gölgesinde Türkiye-İran Rekabeti

Ziryan Rojhelati

İRAM
YAYINLARI

COPYRIGHT © 2026

Bu eserin bütün hakları saklıdır.

Bu eser İRAM'dan yazılı izin alınmadan elektronik veya mekanik yollarla çoğaltılamaz. Metnin dijital versiyonu için https://www.iramcenter.org adresini ziyaret ediniz.

Dijital kopya bu siteye aktif link verilerek kısmi olarak paylaşılabilir.

Burada ortaya konulan görüşler öncelikli olarak yazara aittir ve İRAM'ın kurumsal görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

İRAM | İRAN ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

Beştepe Mah. Alparslan Türkeş Bulvarı
32. Cad. Moment Beştepe Plaza
No: 1 Kat: 10/158-159
Yenimahalle/Ankara /Türkiye
Tel: +90 506 354 87 60
e-posta: info@iramcenter.org
www.iramcenter.org

İÇİNDEKİLER

Temel Çıkarımlar | 4

Key Takeaways | 5

یافته های کلیدی | 6

Giriş | 7

İki Farklı Stratejik Yönelim | 7

Rekabetin Merkezi: Suriye, Irak ve Silahlı Gruplar | 8

Ekonomi: Rekabet ve Zorunlu İş Birliği | 9

Koridorlar ve Pazar Rekabeti | 10

İki Farklı Senaryo | 11

Savaşın Gölgesinde Türkiye-İran Rekabeti

Temel Çıkarımlar

- 2025 ve 2026 savaşları, Türkiye-İran ilişkilerindeki rekabet ve iş birliği dengesini değiştirmektedir. Güvenlik ve ekonomik ihtiyaçlar ilişkileri korurken bölgesel nüfuz mücadelesi çıkar farklılıklarını derinleştirmektedir.

- İran, Çin ve Rusya ile stratejik ilişkilerini derinleştirirken Türkiye, Batı ile yakınlaşmakta ve bölgesel nüfuzunu genişletmeye çalışmaktadır.

- Suriye ve Irak, Türkiye-İran rekabetinin başlıca alanlarıdır. Esed yönetiminin devrilmesi, silahlı grupların geleceği ve PKK'nın silah bırakma süreci iki ülkenin güvenlik önceliklerini farklılaştırmaktadır.

- Yaptırımlar ve deniz ablukası, İran'ın Türkiye ile ekonomik ilişkilerini koruma ihtiyacını artırmaktadır. Ancak Ankara'nın ABD ile ilişkileri, ikili ekonomik iş birliğini sınırlandırabilir.

- Hürmüz krizi, alternatif enerji ve ticaret koridorlarını öne çıkarmaktadır. Kalkınma Yolu ve diğer bağlantılar Türkiye'nin bölgesel konumunu güçlendirirken İran'ın stratejik nüfuzunu zayıflatabilir.

- İran-ABD anlaşması, yaptırımların hafiflemesiyle İran'ın bölgesel pazarlara dönüşünü sağlayabilir. Bu durum, özellikle Irak ve Suriye'de Türkiye-İran rekabetini yoğunlaştırabilir.

- Savaşın genişlemesi, Türkiye'nin güvenlik taahhütlerini ve bölgesel ilişkilerini zorlayabilir. Bununla birlikte İran'ın siyasi ve ekonomik çöküşü de Ankara açısından ciddi riskler taşımaktadır.

Türkiye-Iran Rivalry in the Shadow of War

Key Takeaways

- The wars of 2025 and 2026 are changing the balance between competition and cooperation in Türkiye-Iran relations. While security and economic interests continue to sustain bilateral ties, competing ambitions for regional influence are creating growing differences between the two countries.

- As Iran strengthens its strategic ties with China and Russia, Türkiye is deepening its relations with the West while seeking a greater role in regional affairs.

- Syria and Iraq remain the main arenas of Türkiye-Iran rivalry. The fall of the Assad regime, the future of armed groups, and the PKK's disarmament process are bringing the two countries' security priorities increasingly into conflict.

- Sanctions and the naval blockade are making economic relations with Türkiye more important for Iran. However, Ankara's relations with Washington could limit the scope of bilateral economic cooperation.

- The Strait of Hormuz crisis has increased interest in alternative energy and trade routes. The Development Road Project and other connectivity initiatives could strengthen Türkiye's regional position while reducing Iran's strategic importance.

- A potential agreement between Iran and the United States could ease sanctions and allow Iran to regain access to regional markets. This could also intensify competition with Türkiye, particularly in Iraq and Syria.

- Further military escalation could put additional pressure on Türkiye's security commitments and regional relations. However, Iran's political and economic collapse would also pose serious risks for Ankara.

رقابت ترکیه و ایران در سایه جنگ

یافته های کلیدی

- جنگ‌های سال‌های ۲۰۲۵ و ۲۰۲۶، توازن میان همکاری و رقابت در روابط ایران و ترکیه را تغییر داده‌اند. اگرچه ملاحظات امنیتی و ضرورت‌های اقتصادی همچنان به حفظ روابط دو کشور کمک می‌کنند، رقابت بر سر نفوذ منطقه‌ای بر دامنه اختلاف منافع تهران و آنکارا می‌افزاید.
- در حالی که تهران در پی تعمیق مناسبات راهبردی خود با چین و روسیه است، آنکارا نزدیکی بیشتر به غرب و گسترش دامنه نفوذ خود در منطقه را دنبال می‌کند.
- سوریه و عراق همچنان مهم‌ترین عرصه‌های رقابت تهران و آنکارا به شمار می‌روند. سقوط حکومت اسد، آینده گروه‌های مسلح و روند خلع سلاح حزب کارگران کردستان (پ‌ک‌ک)، به واگرایی هرچه بیشتر اولویت‌های امنیتی دو کشور دامن زده‌اند.
- تحریم‌ها و محاصره دریایی، حفظ مناسبات اقتصادی با ترکیه را برای ایران به ضرورتی روزافزون تبدیل کرده‌اند. با این حال، روابط آنکارا با واشنگتن می‌تواند دامنه همکاری‌های اقتصادی دو کشور را محدود سازد.
- بحران تنگه هرمز، اهمیت مسیرهای جایگزین انتقال انرژی و تجارت را بیش از پیش آشکار کرده است. در این میان، طرح «جاده توسعه» و دیگر کریدورهای ارتباطی می‌توانند ضمن تقویت موقعیت منطقه‌ای ترکیه، از نفوذ راهبردی ایران بکاهند.
- در صورت دستیابی ایران و آمریکا به توافقی که به کاهش تحریم‌ها بینجامد، زمینه بازگشت ایران به بازارهای منطقه‌ای بیش از گذشته فراهم خواهد شد؛ تحولی که می‌تواند به‌ویژه در عراق و سوریه، رقابت تهران و آنکارا را تشدید کند.
- گسترش دامنه جنگ می‌تواند تعهدات امنیتی ترکیه را با آزمون‌های دشواری روبه‌رو سازد و بر مناسبات منطقه‌ای این کشور فشار بیشتری وارد کند. در عین حال، فروپاشی سیاسی و اقتصادی ایران نیز برای آنکارا با مخاطرات جدی همراه خواهد بود.

Giriş

2025 ve 2026 yıllarında İran'ın taraf olduğu savaşlar, Tahran ile Ankara arasındaki ilişkileri yeni bir aşamaya taşımıştır. İran, maruz kaldığı askerî ve ekonomik baskılar karşısında Türkiye ile ilişkilerini korumaya ihtiyaç duyarken Ankara'nın Suriye, Irak ve Körfez'de artan siyasi, güvenlik ve ekonomik nüfuzunu uzun vadeli çıkarları açısından bir baskı unsuru olarak görmektedir. Türkiye ise savaşa doğrudan müdahil olmaktan ve İran'da yaşanabilecek siyasi veya ekonomik bir çöküşün sonuçlarıyla karşı karşıya kalmaktan kaçınırken bölgesel güç dengelerindeki değişimin sunduğu fırsatlardan yararlanmayı çalışmaktadır.

Bu tablo, Robert Gilpin'in çalışmalarında[1] ele aldığı savaş ile uluslararası sistemdeki siyasi değişim arasındaki ilişkiyi yeniden gündeme getirmektedir. Ukrayna, Gazze, Lübnan ve İran'daki savaşlar, siyasi ittifakların ve askerî dengelerin yeniden şekillenmesini, ticaret ve enerji koridorlarının öneminin değişmesini hızlandırmıştır. Bu bölgesel ve uluslararası dönüşüm sürecinde Türkiye-İran ilişkilerinin niteliği de giderek değişmektedir.

Kuşkusuz Türkiye ile İran arasındaki rekabet yeni bir olgu değildir. Kasr-ı Şirin Antlaşması'ndan bu yana geçen yaklaşık dört yüzyıl boyunca iki ülke arasındaki sınır büyük ölçüde istikrarını korurken ilişkiler, rekabet ve iş birliğinin bir arada bulunduğu bir çerçevede gelişmiştir. Bugün ise temel soru, bölgesel güç dengelerindeki değişimin Türkiye-İran ilişkilerindeki rekabet ve iş birliği dengesini nasıl etkileyeceğidir. Bununla bağlantılı olarak iki ülkenin mevcut anlaşmazlıklarını yönetme kapasitesi de önem kazanmaktadır.

İki Farklı Stratejik Yönelim

İslam Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana İran dış politikasının temel ilkelerinden biri olan "Ne Doğu ne Batı" anlayışı ile Tahran'ın dış politika uygulamaları arasındaki farklılaşma, özellikle 2023 sonrasında daha belirgin hâle gelmiştir. Bu süreçte İran, Çin ve Rusya ile ilişkilerini giderek derinleştirmiştir.

Jeostratejik konumu nedeniyle İran, tarih boyunca büyük güçler arasındaki rekabetten etkilenmiştir. Birinci ve İkinci dünya savaşları sırasında bu konum, ülkeye yönelik dış müdahalelerin ve işgallerin başlıca nedenlerinden biri olmuştur. İran'ın uluslararası güç mücadelelerinde belirli aktörlerle yakınlaşması ise diğer güçlerle ilişkilerinde gerilimlere yol açabilmiştir.

1 Gilpin, R. (1981). *War and Change in World Politics*. Cambridge University Press.

İran, 2023 yılından bu yana çeşitli ülkelerle savunma, güvenlik ve siyasi iş birliği alanlarında en az 11 anlaşma imzalamıştır. Ancak bu anlaşmaların kapsamı ve sonuçları farklılık göstermektedir. Çin'in arabuluculuğunda 2023 yılında İran ile Suudi Arabistan arasında varılan anlaşma, sonraki dönemde iki ülke arasındaki güvenlik anlaşmazlıklarının yeniden gündeme gelmesini önleyememiştir. Suriye ile yapılan anlaşmalar, Esed yönetiminin devrilmesinin ardından değişen siyasi koşullardan etkilenmiştir. Irak ve diğer komşu ülkelerle geliştirilen iş birliklerinin bir bölümü ise sınır güvenliğinin sağlanmasına ve güvenlik risklerinin yönetilmesine odaklanmıştır.

Buna karşılık İran'ın 2023 yılında Şanghay İşbirliği Örgütüne, 2024 yılında BRICS'e katılması, 2021'de Çin ile 25 yıllık iş birliği anlaşması ve 2025'te Rusya ile 20 yıllık stratejik ortaklık anlaşması imzalaması, Doğu'ya yönelişinin daha kapsamlı ve uzun vadeli boyutunu ortaya koymaktadır. İran'ın Çin ve Rusya ile geliştirdiği iş birliği, ABD istihbaratının tehdit değerlendirmelerinde de ele alınmış ve Washington açısından önemli bir güvenlik meselesi olarak değerlendirilmiştir.[2]

Türkiye ise Çin ve Rusya ile ilişkilerini sürdürürken ABD, NATO ve Avrupa ülkeleriyle ilişkilerini yeniden güçlendirmeye yönelmiştir. Önceki dönemlerde yaşanan anlaşmazlıklarla karşılaştırıldığında Ankara ile Washington'un Suriye, Irak ve Körfez'e ilişkin bazı konularda daha yakın tutumlar benimsediği görülmektedir. İki ülke arasındaki görüş ayrılıkları devam etmekle birlikte bu gelişmeler, Türkiye'nin Batı ile ilişkilerinde belirli bir yakınlaşmaya işaret etmektedir. Bu yönüyle Ankara'nın izlediği politika, İran'ın Çin ve Rusya ile derinleşen stratejik ilişkilerinden farklılaşmaktadır.

Mekke Paktı ile Pakistan ve Endonezya'yla yapılan Bedir Mutabakatı da bu çerçevede Türkiye'nin Körfez'den Hint-Pasifik'e ve Orta Asya'ya uzanan geniş bir coğrafyada etkisini artırma arayışının göstergeleri olarak değerlendirilebilir. Ankara, söz konusu ilişkileri geliştirirken dış politikasında stratejik karar alma özerkliğini korumayı amaçlamaktadır.

Rekabetin Merkezi: Suriye, Irak ve Silahlı Gruplar

İki ülke arasındaki rekabetin en belirgin alanlarından biri Suriye'dir. Saddam Hüseyin'in 2003'te devrilmesinin ardından İran, Irak ve Suriye üzerinden Akdeniz kıyılarına uzanan kara bağlantısı kurmuş ve bu hattı siyasi, ekonomik ve güvenlik açısından bir nüfuz alanına dönüştürmeye çalışmıştır. Esed yönetiminin devrilmesi ise İran'ın bölgesel nüfuzunu sürdürmesinde önemli rol oynayan bu bağlantıda köklü bir kopuşa yol açmıştır.

Ali Hamenei'nin Esed'in devrilmesinin ardından bazı bölge ülkelerinin rolüne ve Suriyeli gençlerin mevcut durumu değiştireceğine ilişkin açıklamaları, Tahran'ın Türkiye'nin Suriye'de kazandığı yeni konumdan duyduğu rahatsızlığın bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Sonraki sa-

2 Office of the Director of National Intelligence. "Annual threat assessment of the U.S. intelligence community". Mart 2025. https://archive.dni.gov/files/ODNI/documents/assessments/ATA-2025-Unclassified-Report.pdf (erişim 30 Ekim 2026)

vaşlar İran'ın Ankara'nın artan nüfuzunu dengeleme kapasitesini zayıflatmış olsa da bu durum, Tahran'ın Suriye'de ortaya çıkan yeni güç dengelerini kabullendiği anlamına gelmemektedir.

Irak, rekabetin bir diğer önemli alanıdır. Silahlı grupların devlet otoritesi altına alınması ve Bağdat yönetiminin güçlendirilmesi yönündeki girişimler, büyük ölçüde ABD'nin baskısıyla ilerlemekle birlikte Türkiye'nin de güvenlik çıkarlarıyla örtüşmektedir. Buna karşılık bu süreç, İran'ın Irak üzerindeki nüfuzunu koruma ve ülkeyi bölgesel bağlantılarının önemli bir parçası olarak tutma hedefiyle gerilim yaratmaktadır. Dolayısıyla Irak'taki silahlı grupların konumu ve geleceği, Ankara ile Tahran'ın güvenlik önceliklerinin farklılaştığı başlıklardan biridir.

Yemen ve Mekke Paktı çerçevesinde ortaya çıkabilecek gelişmeler de iki ülke arasında yeni çıkar çatışmalarına yol açabilir. İran'ın ABD ve müttefikleri açısından savaşın maliyetini artırmaya yönelik stratejisi ile Husilerin Suudi Arabistan'a yönelik saldırıları, Türkiye'nin bölgedeki güvenlik taahhütleri ve çıkarlarıyla karşı karşıya gelebilir. Bu nedenle Yemen'deki gelişmeler, Türkiye ile İran arasındaki rekabetin dolaylı biçimde derinleşebileceği alanlardan biri olarak öne çıkmaktadır.

PKK'nın silah bırakma süreci ise İran açısından hem siyasi hem de güvenlik boyutları bulunan bir gelişmedir. Türkiye için bu süreç, kırk yılı aşkın süredir devam eden çatışmayı sona erdirme fırsatı sunmaktadır. İran açısından bakıldığında ise Irak'ta Kürt meselesine ilişkin anayasal düzenlemelerin bulunması, Suriye'de Kürtlerle siyasi uzlaşı arayışlarının sürmesi ve Türkiye'de diyalog sürecinin ilerlemesi, Tahran'ın kendi Kürt muhalefetiyle ilişkilerini daha belirgin bir sorun hâline getirebilir. Bu gelişmeler, İran'ı bölgedeki Kürt meselesine yönelik siyasi çözüm arayışlarının dışında kalan bir konuma sürükleme potansiyeli taşımaktadır.

Sürecin güvenlik boyutu da benzer bir belirsizlik içermektedir. PKK'nın silah bırakması, Türkiye-İran-Irak sınır hattındaki dağlık bölgelerde örgütün varlığını ve faaliyetlerini değiştirirse Tahran açısından ortaya çıkacak güç boşluğunun hangi aktörler tarafından doldurulacağı önem kazanacaktır. Bu bakımdan Türkiye için sınır güvenliği tehdidinin azaltılması anlamına gelebilecek bir gelişme, İran açısından yeni güvenlik kaygılarını beraberinde getirebilir.

Ekonomi: Rekabet ve Zorunlu İş Birliği

Ekonomik alanda savaş, Türkiye ile İran arasındaki ilişkileri daha karmaşık hâle getirmiştir. Yaptırımlar ve abluka nedeniyle dış ticaret imkânları daralan İran için kara bağlantılarının korunması ve komşu ülkelerle ekonomik ilişkilerin sürdürülmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bakımdan Türkiye, Tahran açısından özel bir konuma sahiptir. Bununla birlikte Ankara'nın ABD'nin İran'a yönelik ekonomik baskılarına nasıl karşılık vereceği, iki ülke arasındaki ilişkilerin geleceğini etkileyebilecek önemli bir belirsizliktir.

Geçmişte Halkbank dosyası, Türkiye'nin İran'la ekonomik ilişkilerinde karşı karşıya kaldığı siyasi ve hukuki güçlükleri ortaya koymuştur. Mevcut koşullarda ise Ankara, Washington ile ilişkilerini korumak amacıyla İran'la ekonomik ilişkilerinde daha ihtiyatlı davranabilir. Bankacılık

alanındaki tedbirler, bazı finansal işlemlerin sınırlandırılması ve hava trafiğinde yaşanan değişiklikler,[3] bu çerçevede önem kazanmaktadır.

İki ülke arasında imzalanan ve 2026 yılında süresi dolan 25 yıllık doğalgaz anlaşmasının geleceği de ekonomik ilişkilerin seyri açısından önemli bir göstergedir. Bunun yanı sıra Gürbulak-Bazergan, Esendere-Sero ve Kapıköy-Razi sınır kapıları, İran'ın kara yoluyla dış dünyaya erişimini sürdürmesinde kritik rol oynamaktadır. Abluka koşullarında bu güzergâhların öneminin artması, Tahran'ın Ankara ile ekonomik iş birliğini koruma ihtiyacını güçlendirmektedir.

Bununla birlikte ekonomik baskıların İran'ı uzlaşmaya mı yönelteceği, yoksa askerî gerilimi daha da tırmandırmaya mı sevk edeceği belirsizliğini korumaktadır. Tarihsel deneyimler, ekonomik baskıların farklı sonuçlar doğurabildiğini göstermektedir. Birinci Dünya Savaşı sonrasında Almanya'nın karşı karşıya kaldığı abluka, barış koşullarının kabul edilmesinde etkili olan unsurlardan biriydi. Buna karşılık ABD'nin Japonya'ya uyguladığı ekonomik yaptırımlar, 7 Aralık 1941'deki Pearl Harbor saldırısından önce yaşanan gerilimin önemli unsurları arasında yer almıştır.[4] Irak, Afganistan ve Suriye örneklerinde de ekonomik yaptırımlar tek başına siyasi uzlaşma sağlamamış, bu ülkelerdeki siyasi düzenlerin geleceği üzerinde savaşlar belirleyici olmuştur.

Türkiye-İran ilişkileri açısından bu tablonun en önemli sonucu, Tahran'ın mevcut baskı koşullarında Ankara'nın kendi çıkarları doğrultusunda atacağı adımlara karşı sert tepkiler vermekten kaçınabilecek olmasıdır. Ancak İran'ın kısa vadede Türkiye ile ilişkilerinde gerilimi sınırlamaya çalışması, iki ülke arasındaki uzun vadeli çıkar farklılıklarını ortadan kaldırmamaktadır.

Koridorlar ve Pazar Rekabeti

Ekonomik rekabetin ikinci boyutu, Türkiye'nin ticaret ve enerji taşımacılığı koridorlarındaki rolüyle ilgilidir. Hürmüz Boğazı'nda yaşanan kriz, bölge ülkelerinin alternatif güzergâh arayışlarını hızlandırmıştır. Bu durum, Türkiye'ye Körfez, Irak, Suriye ve Avrupa arasındaki bağlantılarda daha merkezi bir konum elde etme fırsatı sunmaktadır.

Bölgede petrol ve doğal gaz boru hatlarının, demir yollarının ve limanların geliştirilmesine yönelik diplomatik girişimler, mevcut ulaşım ve enerji bağlantılarının hedef alındığı ya da kesintiye uğradığı çatışmalarla eş zamanlı olarak sürmektedir. 7 Ekim 2023 sonrasında başlayan savaşlar, Hindistan-Ortadoğu-Avrupa Ekonomik Koridoru (IMEC) projesinin hayata geçirilmesini de güçleştirmiştir. Projenin engellenmesi, 7 Ekim saldırısının arkasındaki olası hesaplardan biri olarak değerlendirilebilir. Nitekim IMEC, Hindistan'ı Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan,

3 Richard Nephew, Soner Cagaptay. "Will Turkey Align with Washington's Iran "Economic Outcast" Policy?". 6 Ekim 2026. https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/will-turkey-align-washingtons-iran-economic-outcast-policy (erişim 30 Ekim 2026)

4 Office of the Historian. "Japan, China, the United States and the Road to Pearl Harbor, 1937–41". https://history.state.gov/milestones/1937-1945/pearl-harbor (erişim 30 Ekim 2026)

Ürdün ve İsrail üzerinden Avrupa'ya bağlamayı, böylece İran, Irak, Suriye ve Türkiye'yi güzergâh dışında bırakmayı öngörmektedir.

Buna karşılık Suudi Arabistan, petrolünü Kızıldeniz kıyısındaki Yanbu Limanı'na ulaştırmak için Doğu-Batı Petrol Boru Hattı'ndan yararlanırken İsrail, Eilat-Aşkelon hattı üzerinden Körfez ülkeleriyle enerji bağlantılarını geliştirmeyi hedeflemektedir. Irak ise Basra-Baniyas ve Kerkük-Ceyhan güzergâhları üzerinden petrol ihracatını çeşitlendirme seçeneklerini gündemde tutmaktadır. Bu alternatiflerin geliştirilmesi, Tahran'ın Hürmüz Boğazı üzerindeki konumundan kaynaklanan stratejik baskı kapasitesini kısmen zayıflatabilir.

Türkiye ise bu denklemde yalnızca bir transit ülke olarak konumlanmamaktadır. Kalkınma Yolu Projesi kapsamında Irak'ın Fav Limanı'nı Türkiye'ye bağlama girişimi ile Irak ve Suriye üzerinden geliştirilebilecek enerji bağlantıları, Ankara'nın bölgesel ticaret, yatırım ve ulaşım ağlarındaki ağırlığını artırabilir. Özellikle Irak petrolünün Hürmüz Boğazı'ndan geçmeksizin kara bağlantıları üzerinden alternatif limanlara ulaştırılması, Körfez çıkışına bağımlılığın azaltılmasına katkı sağlayabilir. Savaşın seyri ve diplomatik müzakerelerin sonuçları, bu projelerden hangilerinin hayata geçirilebileceğini belirleyecek önemli etkenler arasındadır. Bununla birlikte söz konusu güzergâhların işlerlik kazanması, yalnızca enerji ve ticaret akışlarını değiştirmekle kalmayacak, bölgesel ekonomik nüfuzun dağılımını da etkileyebilecektir.

Ekonomik rekabetin üçüncü boyutunu ise bölgesel pazarlar oluşturmaktadır. Türk şirketleri Suriye, Irak ve Körfez ülkelerinde ticaret, altyapı ve enerji alanlarında faaliyet gösterirken bu ülkeler İran açısından da ekonomik çıkarlarını ve bölgesel nüfuzunu korumaya çalıştığı önemli alanlardır. Bu nedenle Türkiye'nin özellikle Irak ve Suriye'de genişleyen ekonomik varlığı, mevcut ticari fırsatların değerlendirilmesinin ötesinde, İran'ın bu ülkelerdeki uzun vadeli ekonomik ve siyasi konumunu sınırlandırabilecek bir gelişme olarak öne çıkmaktadır.

İki Farklı Senaryo

Bütün bu anlaşmazlıklara rağmen mevcut koşullarda iki ülke de ilişkilerin bozulmasını çıkarlarına uygun görmemektedir. Türkiye, savaşa doğrudan müdahil olmaktan kaçınırken bölgesel güç dengesinin korunmasını istemektedir. İran'ın bölgesel bir aktör olarak varlığını sürdürmesi ve Hizbullah gibi İsrail karşısında caydırıcılık sağlayabilecek unsurların tamamen ortadan kalkmaması, Ankara'nın bölgesel güvenlik hesapları açısından önem taşımaktadır. Bununla birlikte bu durum, Türkiye'nin söz konusu aktörlerle ittifak içinde olduğu anlamına gelmemektedir. Savaş ve abluka baskısı altındaki İran ise sınır ticaretini sürdürmek ve Türkiye ile ilişkilerini korumak zorundadır.

Ancak savaşın seyri ve sonuçları, iki ülke arasındaki rekabetin niteliğini değiştirebilir. İran ile ABD arasında bir anlaşmaya varılması durumunda Tahran, ekonomisini yeniden canlandırmak ve bölgesel nüfuzunu güçlendirmek amacıyla dış pazarlara erişimini artırmaya çalışacaktır. Bu süreç, özellikle Irak'ta Türkiye ile İran arasındaki ekonomik ve siyasi rekabetin yoğunlaşmasına yol açabilir.

Buna karşılık savaşın genişlemesi, Türkiye açısından farklı riskler doğuracaktır. İran'ın çatışmanın maliyetini artırmak ve ABD üzerindeki baskıyı bölgesel müttefiklerine yöneltmek amacıyla izlediği strateji, Ankara'yı da çatışmanın sonuçlarıyla daha doğrudan karşı karşıya bırakabilir. Böyle bir durumda Mekke Paktı kapsamındaki yükümlülükler ile Türkiye'nin NATO üyeliği ve ABD ile ilişkileri daha fazla önem kazanacaktır. Bununla birlikte Ankara'nın nasıl bir tutum benimseyeceği, çatışmanın kapsamına, ortaya çıkacak tehditlere ve siyasi kararlarına bağlı olacaktır.

Türkiye açısından İran'ın Hürmüz Boğazı'ndaki deniz trafiğini baskı altına alabilen ve bölge ülkelerinin kritik altyapılarını hedef alabilen askerî kapasitesi önemli bir güvenlik riski oluşturmaktadır. Ancak İran'da yaşanabilecek siyasi ve ekonomik bir çöküş de Ankara açısından ciddi güvenlik ve istikrar sorunları doğurabilir. Tahran ise Türkiye'nin bölgesel nüfuzunun ve ekonomik etkinliğinin genişlemesini kendi uzun vadeli çıkarları açısından bir baskı unsuru olarak görmektedir. Buna rağmen mevcut koşullarda Ankara ile ilişkilerini koruma ihtiyacı, İran'ın bu rekabete verebileceği tepkileri sınırlandırmaktadır.

Sonuç olarak 2025 ve 2026 yıllarında yaşanan savaşlar, Türkiye ile İran arasındaki rekabet ve iş birliği dengesini yeniden şekillendirmektedir. Kısa vadeli güvenlik kaygıları ile ekonomik ihtiyaçlar iki ülkeyi ilişkilerini korumaya yöneltirken bölgesel nüfuz, pazarlar ve ticaret koridorları üzerindeki rekabet uzun vadeli çıkar farklılıklarını derinleştirmektedir. Türkiye-İran ilişkilerinin geleceği, büyük ölçüde iki ülkenin bu karşıt eğilimleri yönetme ve anlaşmazlıklarını doğrudan bir çatışmaya dönüşmeden sınırlandırma kapasitesine bağlı olacaktır.

Ziryan Rojhelati

Ziryan Rojhelati, Rudaw Araştırma Merkezi Direktörüdür. İran, Türkiye, Irak ve Kürt siyaseti üzerine uzmanlaşmıştır. Kürt meselesiyle ilgili 14 kitabı Türkçeden Kürtçeye çevirmiştir. Daha önce siyaset ve politika alanlarında çeşitli görevler üstlenen Rojhelati, farklı medya kuruluşlarında gazeteci ve analist olarak da çalışmıştır.

İRAM
YAYINLARI

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin
5'inci maddesinin 2'nci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir.

Savaşın Gölgesinde Türkiye-İran Rekabeti

Ziryan Rojhelati

İran'ın 2025 ve 2026 yıllarında İsrail ve ABD ile yaşadığı savaşlar, Ortadoğu'daki güç dengelerini sarsarken Türkiye ile İran arasındaki ilişkileri de yeni bir döneme taşımıştır. Askerî ve ekonomik baskılar altında Türkiye ile ilişkilerini korumaya çalışan Tahran, Ankara'nın bölgedeki artan nüfuzunu uzun vadeli çıkarları açısından bir tehdit olarak görmektedir. Türkiye ise savaşın dışında kalmaya ve İran'da yaşanabilecek bir çöküşün sonuçlarından kaçınmaya çalışırken değişen bölgesel dengelerin sunduğu fırsatları değerlendirmektedir.

Bu çalışma, savaşların Türkiye-İran ilişkilerine etkilerini güvenlik, dış politika ve ekonomi ekseninde incelemektedir. Suriye ve Irak'taki nüfuz mücadelesi, silahlı grupların geleceği, PKK'nın silah bırakma süreci, yaptırımlar ve enerji güvenliğinin yanı sıra Hürmüz krizinin öne çıkardığı alternatif ticaret koridorları ve bölgesel pazar rekabeti de ele alınmaktadır.

Çalışma, mevcut koşullarda iki ülkenin de ilişkilerini korumakta ortak çıkarları bulunduğunu, ancak bölgesel nüfuz ve ekonomik rekabetin uzun vadeli anlaşmazlıkları derinleştirdiğini ortaya koymaktadır. İran-ABD ilişkilerinin geleceği ve savaşın seyri, bu rekabetin yönünü belirleyecek temel değişkenler olarak öne çıkarken Türkiye ile İran'ın karşı karşıya olduğu asıl mesele, giderek belirginleşen çıkar farklılıklarını doğrudan bir çatışmaya dönüşmeden yönetebilmektir.